

Wernisaż wystawy „Europa, Polska, Warszawa na przestrzeni wieków w geodezji i kartografii”, Muzeum Geodezji WPG (Warszawa, 23 kwietnia)

250 lat w pigułce

Nowatorskie i wyjątkowo dokładne – jak na swoje czasy – instrumenty pomiarowe, mapy, które zmieniały postrzeganie przestrzeni, i przede wszystkim unikatowa maszyna geograficzna – to tylko wybrane atrakcje najnowszej wystawy Muzeum Geodezji WPG.

Ekspozycja – jak podpowiada tytuł – składa się z trzech części. Pod hasłem „Europa” kryje się wystawa instrumentów ze zbiorów Muzeum Techniki Geodezyjnej w Dortmundzie. Wśród nich znajdują się dwie perełki. Pierwsza, budząca największe zainteresowanie gości wernisażu, to maszyna geograficzna, czyli wóz, który umożliwia papierowy zapis przebytej drogi w odpowiedniej skali. Urządzenie rejestruje nie tylko dystans, ale – dzięki specjalnemu wózkowi skrętnemu – również zmiany kierunku jazdy. Jak podsumował Ingo von Stillfried z dortmundzkiego muzeum, na zbliżonej zasadzie działają współczesne systemy wspomagające pomiar GPS.

Fascynująca jest również historia tej maszyny. Zaprojektował ją w 1772 roku Johann

Jeden z ośmiu globusów wystawionych w Muzeum Geodezji WPG

Wiehen. Z nieznanых przyczyn instrument nie doczekał się jednak budowy i został zapomniany. Po ponad dwóch wiekach, przeglądając katalog jednego z domów aukcyjnych, na trop tego wynalazku natrafili pracownicy dortmundzkiego muzeum. Po zapoznaniu się z projektem zdecydowano się zbudować maszynę geograficzną, w czym pomogli inżynierowie z Volkswagena. Oka-

zało się to wcale niełatwe, bo w trakcie realizacji prac w projekcie Wiehena natrafiano na różne błędy, które konstruktorzy z VW sami musieli rozwiązać.

Druga perełka to precyzyjny teodolit z 1835 roku marki Frerk, który był wykorzystywany do pomiarów przy zakładaniu pierwszej Niemieckiej Podstawowej Sieci Triangulacyjnej. Służył

przede wszystkim do pomiarów tzw. łańcucha Łaby. Kilka takich urządzeń zamówił do tego celu sam Carl Friedrich Gauss, słynny niemiecki matematyk. Wprawdzie osobiście ich nie używał, ale ponoć opracowywał pozyskane za ich pomocą wyniki pomiarów. Co ciekawe, instrument ten zagrał nawet w filmie – wykorzystano go w niemieckiej produkcji „Rachuba świata”, opowiadającej m.in. o dokonaniach Gaussa.

Oprócz teodolitów na europejskiej części wystawy zaprezentowano niwelatory, tachimetry, kierownice, kątomierze czy pochyłomierze. – Te instrumenty obrazują 250 lat historii geodezji i kartografii – mówi o nich Ingo von Stillfried.

Nie mniej ciekawie jest w części dotyczącej Polski – przygotował ją dr Kazimierz Kozica, bazując na słynnej kolekcji Tomasza Niewodniczańskiego. Choć w Muzeum Geodezji WPG można przeglądać jedynie reprodukcje, to i tak jest to nie lada gratka dla miłośników zabytkowych map. Kolekcja Niewodniczańskiego znajdująca się w zbiorach Zamku Królewskiego wysta-

Teodolit marki Frerk z 1835 roku, zwany potocznie teodolitem Gaussa

Maszyna geograficzna Wiehena wzbudziła zainteresowanie m.in. posła PSL i byłego GGK Józefa Rackiego (u góry) oraz zastępcy GGK Jacka Jarząbka (u dołu)

wiana jest bowiem tylko we fragmentach, a poszczególne eksponaty – ze względów konserwatorskich – dostępne są dla zwiedzających jedynie przez krótki okres. – Na wystawę w Muzeum Geodezji wybrałem to, co najpiękniejsze i najrzadsze w kolekcji Niewodniczańskiego – podkreślił dr Kazimierz Kozica.

Wśród szczególnie ciekawych eksponatów tej części wystawy warto wymienić mapę Europy Środkowej z 1491 roku autorstwa Mikołaja z Kuzy. To najnowocześniejsza, jak na owe czasy, mapa tego regionu, która jako jedna z nielicznych nie bazowała na geografii ptolemejskiej. Uwagę zwraca także osiem zabytkowych globusów, z których najstarsze pochodzą z II połowy XIX wieku.

Trzecia część wystawy poświęcona jest Warszawie. Można na niej zobaczyć liczne mapy i widoki, a tak-

że dokumenty i pamiątki prezentujące historię miasta od nadania stołeczności do dziś. Ekspozycja nie koncentruje się jednak wyłącznie na geodezji, ale również na ambitnych przedsięwzięciach inżynierskich realizowanych na przestrzeni wieków w stolicy, np. komisji brukowej, sieci kanalizacyjnej zaprojektowanej przez Lindleyów czy odbudowie miasta po II wojnie światowej.

– Na tej wystawie nie chcemy mówić tylko o warszawskiej geodezji, ale, szerzej, o inżynierii miejskiej. Chcemy w ten sposób nobilitować zawód geodety, pokazać, że to on pierwszy wchodzi na budowę i ostatni z niej schodzi. Bez niego nie byłoby więc większości inwestycji, które się w tym mieście realizuje – mówił prezes WPG Ryszard Brzozowski. Bodaj najcenniejszym eksponatem tej części wystawy jest oryginał planu Tirregaille'a – je-

den z raptem siedmiu, które dotrwały do naszych czasów. Powszechnie uważany jest on za najwybitniejsze dzieło kartografii warszawskiej XVIII wieku.

Ekspozycja zasługuje na uwagę nie tylko ze względu na unikatowe eksponaty, ale także przez wydany na jej potrzeby blisko 200-stronicowy katalog. Zawiera on obszernie opisy wystawionych instrumentów pomiarowych i map, a także życiorysy ich

twórców. Całość jest bogato ilustrowana i stanowi wartościowe kompendium wiedzy o historii geodezji i kartografii, niedostępne wcześniej w języku polskim.

Wystawa „Europa, Polska, Warszawa...” zainaugurowała obchody 65-lecia Warszawskiego Przedsiębiorstwa Geodezyjnego. Główne uroczystości odbędą się 12 czerwca. Ekspozycja będzie zaś czynna do końca września br.

Tekst i zdjęcia Jerzy Królikowski

współpraca

muzea i instytucje

Muzeum Nowotata w Dąbnie
Salon Matematyczny – Fizyczny w Dąbnie
Biblioteka Pustownia w Berlinie – Oddział Zbiornic Kartograficznych
Muzeum Zamkowe w Aarni, Szwajcaria
zbiory KIBS

przynależność do organizacji i stowarzyszeń (członkiem)

Izba Geodezyjna i Kartograficzna

Stowarzyszenie Inżynierów i Techników Geodezyjnych i Kartograficznych

Stowarzyszenie Inżynierów i Techników Geodezyjnych i Kartograficznych

Stowarzyszenie Inżynierów i Techników Geodezyjnych i Kartograficznych

Stowarzyszenie Inżynierów i Techników Geodezyjnych i Kartograficznych

Stowarzyszenie Inżynierów i Techników Geodezyjnych i Kartograficznych

Stowarzyszenie Inżynierów i Techników Geodezyjnych i Kartograficznych

Stowarzyszenie Inżynierów i Techników Geodezyjnych i Kartograficznych

Stowarzyszenie Inżynierów i Techników Geodezyjnych i Kartograficznych

Stowarzyszenie Inżynierów i Techników Geodezyjnych i Kartograficznych

Stowarzyszenie Inżynierów i Techników Geodezyjnych i Kartograficznych

Stowarzyszenie Inżynierów i Techników Geodezyjnych i Kartograficznych

Stowarzyszenie Inżynierów i Techników Geodezyjnych i Kartograficznych

Stowarzyszenie Inżynierów i Techników Geodezyjnych i Kartograficznych

Stowarzyszenie Inżynierów i Techników Geodezyjnych i Kartograficznych

Stowarzyszenie Inżynierów i Techników Geodezyjnych i Kartograficznych

Stowarzyszenie Inżynierów i Techników Geodezyjnych i Kartograficznych

Stowarzyszenie Inżynierów i Techników Geodezyjnych i Kartograficznych

Stowarzyszenie Inżynierów i Techników Geodezyjnych i Kartograficznych

Stowarzyszenie Inżynierów i Techników Geodezyjnych i Kartograficznych

Stowarzyszenie Inżynierów i Techników Geodezyjnych i Kartograficznych

Stowarzyszenie Inżynierów i Techników Geodezyjnych i Kartograficznych

Stowarzyszenie Inżynierów i Techników Geodezyjnych i Kartograficznych

Stowarzyszenie Inżynierów i Techników Geodezyjnych i Kartograficznych

Stowarzyszenie Inżynierów i Techników Geodezyjnych i Kartograficznych

Stowarzyszenie Inżynierów i Techników Geodezyjnych i Kartograficznych

Stowarzyszenie Inżynierów i Techników Geodezyjnych i Kartograficznych

Stowarzyszenie Inżynierów i Techników Geodezyjnych i Kartograficznych

Stowarzyszenie Inżynierów i Techników Geodezyjnych i Kartograficznych

Stowarzyszenie Inżynierów i Techników Geodezyjnych i Kartograficznych

Stowarzyszenie Inżynierów i Techników Geodezyjnych i Kartograficznych

Stowarzyszenie Inżynierów i Techników Geodezyjnych i Kartograficznych

Stowarzyszenie Inżynierów i Techników Geodezyjnych i Kartograficznych

Stowarzyszenie Inżynierów i Techników Geodezyjnych i Kartograficznych

Stowarzyszenie Inżynierów i Techników Geodezyjnych i Kartograficznych

Stowarzyszenie Inżynierów i Techników Geodezyjnych i Kartograficznych

Stowarzyszenie Inżynierów i Techników Geodezyjnych i Kartograficznych

Stowarzyszenie Inżynierów i Techników Geodezyjnych i Kartograficznych

Stowarzyszenie Inżynierów i Techników Geodezyjnych i Kartograficznych

Stowarzyszenie Inżynierów i Techników Geodezyjnych i Kartograficznych

Stowarzyszenie Inżynierów i Techników Geodezyjnych i Kartograficznych

Stowarzyszenie Inżynierów i Techników Geodezyjnych i Kartograficznych

Stowarzyszenie Inżynierów i Techników Geodezyjnych i Kartograficznych

Stowarzyszenie Inżynierów i Techników Geodezyjnych i Kartograficznych

Stowarzyszenie Inżynierów i Techników Geodezyjnych i Kartograficznych

Stowarzyszenie Inżynierów i Techników Geodezyjnych i Kartograficznych

Stowarzyszenie Inżynierów i Techników Geodezyjnych i Kartograficznych

Stowarzyszenie Inżynierów i Techników Geodezyjnych i Kartograficznych

Stowarzyszenie Inżynierów i Techników Geodezyjnych i Kartograficznych

Stowarzyszenie Inżynierów i Techników Geodezyjnych i Kartograficznych

Stowarzyszenie Inżynierów i Techników Geodezyjnych i Kartograficznych

Stowarzyszenie Inżynierów i Techników Geodezyjnych i Kartograficznych

Stowarzyszenie Inżynierów i Techników Geodezyjnych i Kartograficznych

Stowarzyszenie Inżynierów i Techników Geodezyjnych i Kartograficznych

Stowarzyszenie Inżynierów i Techników Geodezyjnych i Kartograficznych

Stowarzyszenie Inżynierów i Techników Geodezyjnych i Kartograficznych

Stowarzyszenie Inżynierów i Techników Geodezyjnych i Kartograficznych

Stowarzyszenie Inżynierów i Techników Geodezyjnych i Kartograficznych

Stowarzyszenie Inżynierów i Techników Geodezyjnych i Kartograficznych

Stowarzyszenie Inżynierów i Techników Geodezyjnych i Kartograficznych

Stowarzyszenie Inżynierów i Techników Geodezyjnych i Kartograficznych

Stowarzyszenie Inżynierów i Techników Geodezyjnych i Kartograficznych

Stowarzyszenie Inżynierów i Techników Geodezyjnych i Kartograficznych

Stowarzyszenie Inżynierów i Techników Geodezyjnych i Kartograficznych

Stowarzyszenie Inżynierów i Techników Geodezyjnych i Kartograficznych

Stowarzyszenie Inżynierów i Techników Geodezyjnych i Kartograficznych

Stowarzyszenie Inżynierów i Techników Geodezyjnych i Kartograficznych

Stowarzyszenie Inżynierów i Techników Geodezyjnych i Kartograficznych

Stowarzyszenie Inżynierów i Techników Geodezyjnych i Kartograficznych

Stowarzyszenie Inżynierów i Techników Geodezyjnych i Kartograficznych

Stowarzyszenie Inżynierów i Techników Geodezyjnych i Kartograficznych

Stowarzyszenie Inżynierów i Techników Geodezyjnych i Kartograficznych

Stowarzyszenie Inżynierów i Techników Geodezyjnych i Kartograficznych

Stowarzyszenie Inżynierów i Techników Geodezyjnych i Kartograficznych

Stowarzyszenie Inżynierów i Techników Geodezyjnych i Kartograficznych

Stowarzyszenie Inżynierów i Techników Geodezyjnych i Kartograficznych

Stowarzyszenie Inżynierów i Techników Geodezyjnych i Kartograficznych

Stowarzyszenie Inżynierów i Techników Geodezyjnych i Kartograficznych

Stowarzyszenie Inżynierów i Techników Geodezyjnych i Kartograficznych

Stowarzyszenie Inżynierów i Techników Geodezyjnych i Kartograficznych

Stowarzyszenie Inżynierów i Techników Geodezyjnych i Kartograficznych

Stowarzyszenie Inżynierów i Techników Geodezyjnych i Kartograficznych

Stowarzyszenie Inżynierów i Techników Geodezyjnych i Kartograficznych

Stowarzyszenie Inżynierów i Techników Geodezyjnych i Kartograficznych

Stowarzyszenie Inżynierów i Techników Geodezyjnych i Kartograficznych

zbiory

biblioteka specjalistyczna zawierająca ponad 4000 sygnatur

zbiór opracowań zawierający ca 2000 posylli

zbiór map zawierający ponad 4000 arkuszy map i 100 atlasów

kolekcja znaczków pocztowych o tematyce „geodezja i kartografia”

kolekcja plakatów

stała wymiana eksponatów z organizatorami wystaw

dotychczas w zakresie instrumentów historycznych

pomoc w prowadzeniu poszukiwań archiwalnych

usługi przewodników muzealnych